

Số: 88/CV-VASEP

Tp. Hồ Chí Minh, ngày 14 tháng 8 năm 2024

V/v Báo cáo một số bất cập trong thực hiện
kiểm soát IUU và cấp giấy S/C và đề xuất
hỗ trợ, xem xét cải thiện, tháo gỡ

Kính gửi: Bộ Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn

Hiệp hội Chế biến và Xuất khẩu Thủy sản Việt Nam (VASEP) cùng các doanh nghiệp (DN) thành viên chân thành cảm ơn Lãnh đạo Bộ Nông nghiệp và PTNT và các Đơn vị trực thuộc đã luôn quan tâm hỗ trợ, chỉ đạo và đồng hành cùng các DN hải sản trong thực hiện tốt các quy định chống khai thác IUU, tháo gỡ các vướng mắc, bất cập cho xuất khẩu hải sản trong suốt thời gian qua.

Hiệp hội và cộng đồng DN luôn chủ động và nỗ lực đồng hành với Chính phủ, với Bộ NNPTNT trong tuân thủ tốt các quy định kiểm soát có liên quan đến chống khai thác IUU và phát triển bền vững ngành hải sản khai thác. Hiệp hội cũng rất chia sẻ với Quý Bộ về khối lượng công việc rất lớn và đòi hỏi nhiều yếu tố trong nhiều năm qua.

Trong quá trình hợp tác với các chủ thể của chuỗi sản xuất – xuất khẩu hải sản để có được đầy đủ các hồ sơ, giấy tờ xác thực cho mỗi lô hàng, cộng đồng DN hải sản cũng đã gặp phải rất nhiều các khó khăn, bất cập – đặc biệt là liên quan đến giấy xác nhận nguyên liệu (S/C) tại các tỉnh, dẫn đến DN không thể có được hồ sơ cần thiết cho việc xuất khẩu các lô hàng hải sản sang Châu Âu. Và đây cũng là thực trạng khiến hạn chế đáng kể việc tiêu thụ nguyên liệu cho ngư dân, cũng như giảm đáng kể các dòng hàng sang EU.

Hiệp hội xin báo cáo cụ thể các trường hợp bất cập kể trên để Lãnh đạo Bộ và các đơn vị trực thuộc nắm được tình hình, hiện trạng, cũng như có một số kiến nghị xem xét giải quyết. Cụ thể như sau:

1. Bất cập trong công tác quản lý tàu khai thác và thủ tục xin cấp giấy S/C:

i) Sự phối hợp của các bên liên quan trong quản lý tàu khai thác, xử phạt vi phạm còn chưa đồng bộ, thống nhất – khiến không ít tàu cá vi phạm ngoài “vùng khơi” chưa cải thiện tích cực: Thực tế, tàu vi phạm (nếu có) thường đa phần là từ vùng khơi, trong đó vùng khơi hiện nay là do các lực lượng chấp pháp (Kiểm Ngư, Hải quân hoặc Cảnh sát biển) quản lý.

Khi tàu ở gần bờ thì đã được hướng dẫn, tập huấn, ngư dân thực hiện tốt hơn **nhưng** khi ra đến vùng khơi nếu có vi phạm thì lúc đó thuộc quản lý và trách nhiệm của cơ quan quản lý vùng khơi. Mặc dù, có quy định lắp đặt giám sát hành trình nhưng tình trạng tàu cá đi ra khơi ngất kết nối hoặc bỏ thiết bị sang tàu khác là đã diễn ra nên ở nhà kiểm tra vẫn thấy tàu thực hiện tốt đúng vùng biển quy định.

Theo ý kiến của một số DN, để hạn chế việc “tái phạm”, thì cần xem xét việc xử lý vi phạm hành chính của các tàu khai thác vùng khơi khi không thực hiện đúng. Việc này cần sự phối hợp giám sát chặt chẽ và xử phạt vi phạm hành chính giữa các cơ quan chấp pháp (kiểm

ngư, cảnh sát biển...) với địa phương, dưới sự chủ trì của UBND Tỉnh để đứng ra xử phạt trong quá trình đi kiểm tra phát hiện có vi phạm.

ii) Một số tàu khai thác khi vào cảng thì chỉ vào cảng chỉ định để trình diện hồ sơ, sau đó đi về cảng khác để bốc dỡ nguyên liệu. Do đó, doanh nghiệp không xin được giấy S/C tại cảng chỉ định. Hơn nữa, hiện nay nhiều tàu khai thác nhỏ (dưới 15m) không cập cảng chỉ định.

iii) Theo quy định, giấy phép khai thác chỉ được ghi nghề chính (VD nghề lưới kéo), không được ghi nghề phụ (nghề tải) như trước đây. Cho nên nhiều tàu khai thác đi nghề tải nhưng trên giấy phép khai thác ghi nghề lưới kéo (do không được ghi thêm nghề phụ). Vì vậy, doanh nghiệp khi mua các lô hàng có hàng từ nguồn gốc do tàu này khai thác thì khi làm giất S/C cũng không được cấp giấy S/C cho lô nguyên liệu của các tàu này.

iv) Nhiều tàu khai thác không làm giấy cam kết đủ điều kiện ATTP (theo Thông tư 17/2018/TT-BNNPTNT) nên cuối cùng các DN cũng đã không thể được cấp giấy S/C để làm điều kiện XK được. Vấn đề này HH VASEP cũng đã có báo cáo-kiến nghị với Bộ NNPTNT hồi tháng 4/2024, và Bộ đã có văn bản gửi tới các Tỉnh có quản lý tàu thuyền, nhưng tình trạng này cải thiện cũng chưa nhiều.

v) Hiện nay, tình hình tàu khai thác mất kết nối dữ liệu hành trình vẫn còn nhiều. Có một thực trạng là DN trong nhiều trường hợp dù đã nỗ lực tối đa, nhưng vẫn không thể nắm chắc hay kiểm tra được nguyên liệu thu mua là hợp pháp hay không hợp pháp. Quy định hiện hành không cho DN được kiểm tra giám sát hành trình của tàu cá hoặc dữ liệu giám sát hành chính mà BQL Cảng cá & Chi cục được cấp sử dụng.

Vì vậy, DN là chủ thể luôn ở thế bị động trong việc kiểm soát nguồn gốc và tính hợp pháp của nguồn nguyên liệu khai thác. Chủ tàu cá và đại lý thu mua luôn có các đầu mối tiêu thụ khác không cần đến giấy S/C, nên các chủ thể này ở một số nơi đã không hợp tác, hỗ trợ để DN có được đủ thông tin, chứng từ phục vụ việc làm giấy S/C khi mua nguyên liệu để chế biến XK EU. Rất nhiều trường hợp “dở khóc, dở cười” ảnh hưởng đến thủ tục xin S/C của DN sau khi DN đã thu mua nguyên liệu.

Ví dụ trường hợp DN A mua nguyên liệu qua cơ sở thu mua. Cơ sở này cũng bán cho nhiều DN khác. Nhưng khi cơ sở thu mua lên báo cho Cảng cá lại chỉ báo bán cho 1 số DN khác mà thiếu tên DN A này. Dẫn đến DN A dù cũng có thu mua nguyên liệu tại cảng qua cơ sở thu mua đó nhưng không làm được giấy S/C.

Với các tàu thu mua/chuyển tải: thu mua nguyên liệu hải sản từ các tàu khai thác ngoài biển, có số lượng hải sản lớn nhưng không thể truy xuất nguồn gốc hết được. Vì vậy, khi DN mua nguyên liệu của các tàu thu mua này, cũng không đủ hồ sơ thông tin để làm giấy S/C được.

Để tháo gỡ các bất cập, vướng mắc theo điều kiện thực tế tại các địa phương trong quản lý khai thác hải sản, thủ tục cấp S/C và khơi thông cho sản xuất, XK hải sản, Hiệp hội xin có một số đề xuất kiến nghị để lãnh đạo Bộ xem xét:

1) Đề xuất, kiến nghị với Bộ NNPTNT và UBND các Tỉnh ven biển:

- (i) Xem xét có chương trình (đầu tư, cải tạo) để gia tăng số lượng các Cảng cá đủ “chuẩn” được chỉ định, công bố - góp phần cơ bản giải tỏa nút thắt hiện nay khâu quản lý tàu cá cập bến & xác nhận nguyên liệu.
 - (ii) Có sự đầu tư hơn về cơ sở hạ tầng, giao thông kết nối cảng và thiết bị cho các cảng cá đã được chỉ định/công bố tương xứng với tình hình thực tế.
- 2) Website của Cục Thủy sản cập nhật danh sách tàu vi phạm IUU, nhưng sau đó khi đưa một tàu ra khỏi danh sách thì đề xuất cũng cần có thông báo chi tiết (thời gian rút, lý do) để giúp DN thực hiện và cập nhật cho việc mua hàng và cả xác lập các căn cứ khác liên quan đến các lô hàng liên quan;
 - 3) Xem xét bổ sung, sửa đổi phù hợp nội dung ghi tại giấy phép khai thác – để có thể đủ cả nghề chính và nghề phụ.
 - 4) Xem xét hỗ trợ có các quy định hoặc biện pháp, hướng dẫn cho các Tỉnh (Chi cục, Cảng cá...) để các DN khi đi mua nguyên liệu khai thác của ngư dân thì có thể biết được trước nguyên liệu đó là hợp pháp hay không hợp pháp làm cơ sở cho việc “làm được giấy S/C, C/C và có thể XK sang EU được” – vì ngoài thông tin tàu “IUU” trên website của Cục Thủy sản, thì DN không có quyền kiểm tra dữ liệu giám sát hành trình (GSHT) - dữ liệu này chỉ có BQL Cảng cá & Chi cục Thủy sản được truy cập.
 - 5) Tiếp tục có các chỉ đạo, hướng dẫn, thúc đẩy để các Tỉnh thực hiện tốt các quy định của Bộ NNPTNT tại 2 Thông tư 17/2028, 38/2018 về “*Chứng nhận điều kiện ATTP*” và “*Cam kết đủ điều kiện ATTP*” cho các tàu cá.

2. Phần mềm truy xuất nguồn gốc điện tử (eCDT):

Từ ngày 01/07/2024, hệ thống truy xuất nguồn gốc khai thác điện tử được triển khai cho 100% tàu cá ra vào cảng, bao gồm việc thu nộp nhật ký khai thác thủy sản và giám sát sản lượng bốc dỡ qua hệ thống eCDT. Hiện nay, các cảng cá đang yêu cầu ngư dân khi vào cảng sẽ phải khai báo thông tin sản lượng trên app điện thoại, cảng cá không chấp nhận khai báo trên giấy.

Tuy nhiên, hiện nhiều tàu khai thác khi vào cảng bán nguyên liệu cho DN nhưng ngư dân không chịu vào app điện thoại để khai báo thông tin sản lượng cho BQL cảng cá duyệt để bán nguyên liệu cho DN. Vì vậy, DN không thể làm thủ tục xin giấy S/C được. Trong tháng 07/2024, nhiều Cảng cá không cấp giấy biên nhận bốc dỡ thủy sản và giấy SC cho nguyên liệu thủy sản khai thác.

DN mua nguyên liệu từ cơ sở thu mua (Nậu vựa) nhưng khi DN báo cơ sở thu mua khai báo tàu khai thác để tàu về cảng làm thủ tục trên app thì cơ sở thu mua cũng ít hợp tác và báo không rành về app và không làm được. DN yêu cầu cơ sở thu mua cung cấp thông tin tàu, chủ tàu thì họ không chịu cung cấp. Vì vậy, DN rất khó có được thông tin ở các khâu trước (tàu và chủ tàu) để khai báo. Bên cạnh đó, hiện nay các chủ tàu cũng chưa quen với hệ thống eCDT nên chưa hoặc không tạo biên nhận mua bán với DN trên app điện thoại. Do đó, DN không làm được hồ sơ xin S/C.

Với các tàu thu mua/ chuyển tải: phải khai báo trên phần mềm eCDT đủ các thông tin: mua từ các tàu khai thác nào, tọa độ đánh bắt của từng tàu, số lượng mặt hàng hải sản của từng mẻ khai thác; Cung cấp nhật ký đánh bắt của tất cả các tàu khai thác. Nếu có bất kỳ tàu nào không truy xuất được, tàu thu mua sẽ bị quy là vi phạm IUU. Trong khi tàu chuyển tải

thu mua nguyên liệu của nhiều tàu khai thác nên chỉ vì 1 tàu không đủ thông tin thì DN khi đã mua nguyên liệu của tàu chuyển tải đó cũng không thể làm thủ tục xin giấy S/C được.

Theo quy định, tàu cá trên 15m mới phải gắn thiết bị giám sát hành trình (VMS), tàu dưới 15m không phải lắp VMS. Hiện, phần mềm eCDT yêu cầu cập nhật thông tin của tàu có lắp đặt VMS. Do đó, khi DN mua nguyên liệu từ các tàu cá dưới 15m thì không cập nhật được thông tin trên eCDT nên DN không thể làm thủ tục xin giấy S/C được.

Hệ thống phần mềm Truy xuất nguồn gốc điện tử (eCDT), Cục Thủy sản đã giao cho cơ quan quản lý các địa phương cấp tài khoản cho doanh nghiệp. Tuy nhiên, các địa phương phải triển khai đồng bộ từ trong cả chuỗi khai thác (từ ngư dân, cơ sở thu mua, doanh nghiệp) để đảm bảo phần nhập liệu **đầy đủ và chính xác** ngay từ khâu đầu ngư dân ra-vào cảng thì đến khâu cuối khi DN khai báo và bấm nút đề nghị xác nhận nguyên liệu là được duyệt. Trường hợp việc nhập liệu không đầy đủ từ ngay khâu đầu (ngư dân) thì sau dù DN có nhập đủ và đúng thì cũng không được duyệt xác nhận NL (S/C).

Khi thông tin đã được nhập liệu đủ trên hệ thống eCDT nhưng Cảng cá không xác nhận cấp S/C ngay trên phần mềm luôn cho DN mà DN vẫn phải chờ cảng kiểm tra từng tàu xem có vi phạm không.

Đề xuất, kiến nghị:

Để hệ thống phần mềm truy xuất nguồn gốc (eCDT) thực hiện hiệu quả và giúp ích cho cả CQ quản lý và Doanh nghiệp, Hiệp hội đề nghị:

- 1) Xem xét bổ sung 02 chủ thể là **tàu thu mua** và **nâu vựa** vào phần mềm eCDT này.
- 2) Cục Thủy sản tập huấn, hướng dẫn cho ngư dân việc nạp dữ liệu nguồn đầu vào chính xác để các khâu sau không bị vướng mắc. Cần thiết lập đường dây hỗ trợ kỹ thuật 24/7. Trong giai đoạn đầu khi eCDT mới áp dụng, nên thành lập đội ngũ hỗ trợ tại các cảng cá để giải đáp thắc mắc và hỗ trợ chủ tàu khai thác trong quá trình sử dụng hệ thống và cập nhật thông tin.
- 3) Cục Thủy sản có hướng dẫn về việc nhập liệu lên eCDT đối với tàu khai thác nhỏ (dưới 15m) không lắp đặt VMS.
- 4) Yêu cầu tất cả các khâu thẩm tra tàu IUU phải hoàn thành trước khi tàu vào cảng.
- 5) Khi DN xác nhận mua nguyên liệu từ tàu A trên phần mềm và chuyển sang xin cấp S/C thì được BQL cảng cá xác nhận luôn S/C.

Hiệp hội VASEP và cộng đồng DN hải sản rất mong nhận được sự quan tâm và chỉ đạo kịp thời của Bộ và các cơ quan của Bộ.

Trân trọng cảm ơn và kính chào./.

Nơi nhận:

- Như trên;
- Cục Thủy sản;
- Chủ tịch, các PCT Hiệp hội;
- BCH và BKT HH;
- VPĐD HH tại Hà Nội;
- Lưu VPHH.

TUQ. CHỦ TỊCH HIỆP HỘI

TỔNG THƯ KÝ

